

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

Nr.3. juli 2026

Van de voorzitter

AUTEUR: JOHAN VAN ARRAGON

Een hiep hiep hoera en hartelijk gefeliciteerd aan de drieëntwintig nieuwe natuurgidsen die afgelopen maand hun diploma hebben gehaald. Altijd weer een hoogtepunt en een verwachtingsvol moment, zeg ik, die dit pas voor de tweede keer meemaak en de eerste keer was ik zelf een van de gediplomeerden. Verwachtingsvol is het, omdat de nieuwe gidsen nieuwe energie inbrengen en nieuwe denkbeelden, allebei nodig voor een vitale organisatie.

Nationaal Park Hollandse Duinen

En dan die andere mijlpaal, de toekenning van de officiële status van Nationaal Park aan de Hollandse Duinen. Er is de afgelopen weken veel over geschreven en gezegd, zowel positief als negatief. De Volkskrant bijvoorbeeld meende dat de duinen er niet van onder de indruk waren. Belangrijk punt van kritiek is dat je een park waarbinnen één miljoen mensen wonen moeilijk een door natuurlijke ecosystemen gedomineerd gebied kunt noemen. Dat het daarom vooral een marketinginitiatief is, bedoeld om meer mensen naar het gebied en de bijbehorende commercie te trekken en dat dat nou juist bedreigt wat je wilt beschermen. Daar zit zeker wat in, maar je kunt er ook anders naar kijken.

Verbinding met de natuur

Wereldwijd hebben stedelijke gebieden een aanzuigende werking op mensen. Pensionado's die het zich kunnen veroorloven verlaten de steden en trekken zich terug in de rust van het platteland, maar het werkende deel van de bevolking woont steeds meer in de steden. Steeds meer en steeds grotere metropolen ontstaan zo. De Randstad is er een van. Die stadsbewoners dreigen de verbinding met de natuur kwijt te raken, voor zover ze die niet al kwijt zijn, of ooit gehad hebben. Je maakt een wandeling in het Westduinpark, laat de hond uit in de Scheveningse bosjes, of picknickt in het Zuiderpark, omdat je daar nou eenmaal om de hoek woont. Een functioneel gebruik van het groen, de 300 uit het rijtje 3-30-300. Daar is niks mis mee, maar het leidt niet meteen naar de verbinding met natuur die wij als IVN'ers tot stand proberen te brengen. Daar zou zo'n Nationaal Park bij kunnen helpen met het grotere verhaal over het gebied waarin wij wonen, hoe dat landschap is ontstaan en de rol van de natuur daarin. Die de samenhang tussen die losse stukken natuur benadrukt. Dat is dan niet een park volgens de strenge uitleg van het begrip, een natuurgebied dat grotendeels is afgezonderd van de menselijke aanwezigheid. Waar je beperkt op bezoek kunt komen en je aan strenge regels moet houden. Maar een natuur als tegenwicht tegen, of aanvulling aan de stad, onderdeel van de leefomgeving, natuur die de Randstad leefbaar houdt.

Kijk en daar begint de verwachting van onze nieuwe gidsen, daar gaan zij een mooie rol in spelen. O ja, en vergeten jullie niet je in te schrijven voor het weekend in Orvelte van 17 tot 19 juli?

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

IVN Natuureducatie

IVN (Instituut voor Natuureducatie) is een landelijke organisatie waarvan de leden zich inzetten voor activiteiten die erop gericht zijn een ieders inzicht met betrekking tot de Natuur en Milieu te verruimen.

- Inlichtingen: Rob Meyer,
06 20 56 81 14, info@ivndenhaag.nl
- Ledenadministratie: Roy van Hutten,
06 22 70 73 65, ledenadministratie@ivndenhaag.nl
- Webmasters: Linda Bakker en Latifa Vonk
webmaster.denhaag@ivn.nl
- Voorzitter: Johan van Arragon
06 30 84 46 01, voorzitter@ivndenhaag.nl
- Redactie Duizendblad: redactie@ivndenhaag.nl
- Bankrekeningnummer IVN Den Haag: NL91 TRIO 0391 1745 68
- Website: <https://www.ivn.nl/afdeling/den-haag-en-omstreken/>

Welkom nieuwe leden!

Henriëtte Bersee, Odie Geerligs, Jack Gravekamp,
Lisette van der Harst, Annette van Ham, Francine Loos,
Nelleke Scharroo, Ineke Slinger, Sarah Swinkels,
Monique van Tilburg-BoereHenk van Vliet
en Linda Weijers

Foto's voor- en achterkant:
Marjanne Dominicus – Genieten van de natuur tijdens een IVN-weekend
Auke Dirkmaat – Lantaarntje

Inhoud

- 2 Van de voorzitter
- 3 Inhoud en colofon
- 4 Den Haag door vlinderogen
Een vreemd nest
- 5 Amorphophallus, een grap?
- 6 Gidsen herenigd
Groot dooiermos
- 7 Heel klein en fijn
- 8 Publieksexcursies
- 10 Horen is scoren
Stippelmot
- 11 De NGO afgerond
- 12 Een wandeling met een thema
'De Haagse Beek Babes'
- 13 Terugblik op de NGO
- 14 Ontmoeting met ruiters in de
N3MP
- 15 Wijdehorst

Colofon

Redactie: Marjo Hess, Viola Sütö
en Wim Voortman
Eindredactie: Lisette van Pelt
Opmaak: Marjanne Dominicus en
Lisette van Pelt

Drukker: Editoo B.V. Arnhem

Duizendblad is een uitgave van
IVN Den Haag en omstreken. Het
blad verschijnt 4 keer per jaar.
Kopij voor het volgende nummer
graag vóór 8 september
2026 mailen naar redactie@ivndenhaag.nl

Niets uit deze uitgave mag wor-
den vermenigvuldigd zonder uit-
drukkelijke toestemming van de
redactie.

Lezing: Den Haag door vlinderogen

Dagvlinders staan in Nederland onder druk. Van de 70 soorten die ons land rijk was zijn er 17 uitgestorven terwijl dertig van de overgebleven soort op de Rode Lijst staan als ernstig bedreigd tot kwetsbaar. Ook in Den Haag en omgeving zijn soorten achteruitgegaan en verdwenen. Toch valt hier nog veel te genieten. We gaan tijdens de lezing van Kars Veling (Vlinderstichting) de omgeving bekijken door vlinderogen.

Hoe leven vlinders, wat hebben ze nodig en hoe kunnen we zorgen dat de vlinders het weer naar de zin hebben? Niet alleen de kroeglopers als dagpauwoog en kleine vos komen aan de orde, we kijken ook door de ogen van minder algemene soorten. Als u zelf vragen hebt over vlinders kom dan ook, want daarvoor is volop gelegenheid.

Kars Veling is projectleider bij De Vlinderstichting in Wageningen en houdt zich bezig met onderzoek naar vlinders en libellen, maar is ook actief binnen de communicatie-afdeling en is woordvoerder van De Vlinderstichting. Kars geeft veel lezingen en cursussen, zowel aan beheerders en bestuurders als aan andere groepen.

Praktische informatie

Datum: donderdag 9 juli

Tijdstip: van 19.30 tot 21.30 uur (inloop vanaf 19.15 uur)

Locatie: Wijkcentrum Mariahoeve, Ivoorhorst 155, Den Haag

Kosten: gratis, ook voor niet IVN-leden

Aanmelden verplicht via de website van ivndenhaag.nl (kijk bij activiteiten)

Een vreemd nest

AUTEUR: MONIQUE VAN DEN BROEK

Al jaren hangt er een mezenkastje aan de gevel boven mijn keukendeur. Dit voorjaar nemen de koolmezen het kastje eindelijk in bezit. Net als ik op vakantie ben in de Extremadura in midden-Spanje, grijpen ze hun kans. Goed gepland van de mezen.

Foto: Monique van den Broek - koolmeestnest 2026

Als ik terug kom zie ik beide koolmeesouders constant met groene rupsjes af- en aan vliegen. Na ongeveer 2 weken is het ineens stil. Tijdens de warme Pinksterdagen open ik het kastje om te kijken of er eitjes of dode kuikens zijn achtergebleven.

Wat schetst mijn verbazing als de bedding van het nestje helemaal rood blijkt te zijn. De ondergrond bestaat uit verdroogd mos dat uit elkaar valt. Maar het bedje bestaat uit rode synthetische draden. Het lijkt wel een schuursponsje. Geen idee waar de vogels dat vandaan hebben geplukt en of het schadelijk is voor de jongen. Wie heeft een idee?

Foto: Monique van den Broek - koolmeesnest 2024

Amorphophallus, een grap?

AUTEUR: WIM VOORTMAN

Veel botanische tuinen hebben een of meer soorten *Amorphophallus* in de collectie, grote aronskelken uit tropisch Afrika en Zuidoost-Azië. Er zijn er die een paar meter hoog worden, zoals de *Amorphophallus titanum* en *A. gigas*, maar ook diverse van kamerformaat, zoals de *A. konjac*. Wat ze gemeen hebben, zijn een knol waaruit steeds maar één blad groeit en enorme bloemen die meestal een lijkenlucht verspreiden, waar vliegen en aaskevers op afkomen.

Penisplant of titan arum

De Nederlandse naam penisplant is van tamelijk recente datum, en wordt praktisch alleen in Nederland gebruikt. De preutse Britten houden het netjes bij titan arum, en de bekende botanisch filosoof Norbert Peeters (léés zijn boeken!) wist me te vertellen dat Sir David Attenborough zelfs weigerde de naam *Amorphophallus* te gebruiken. Titan arum was hem duidelijk genoeg.

Bloeiende *Amorphophallus gigas* Foto: Jon Rambes (Wikipedia)

Maar waar komt die vreemde naam dan vandaan?

Het zou me niet verwonderen als die begonnen is als een grap, al heb ik daar geen hard bewijs voor. Deze groep grote aronskelken is in 1834 beschreven in een artikel van Joseph Decaisne (1807-1882) over een herbarium met Timorese planten, dat deels wordt toegeschreven aan de Duits-Nederlandse botanicus Carl Ludwig Blume (1796-1867). Blume – what's in a name? – is van 1823 tot 1826 onderdirecteur van 's Lands Plantentuin te Buitenzorg geweest, in het toenmalige Nederlands-Indië. Later is hij directeur van het Rijksherbarium in Leiden geworden.

Blume zou dus de naam *Amorphophallus* bedacht of op z'n minst gehandhaafd hebben, een woord in verlatijnst Grieks. *Amorphos* betekent 'vormeloos,' en bij uitbreiding 'lelijk, onbeschaamd.' En een *phallos* is natuurlijk een fallus. Er bestonden in die tijd ook wel andere onverbloemde plantennamen, maar die waren ouder. Zo werd de bedreigde plant die nu vanwege zijn vissige luchtje netjes stinkende ganzenvoet (*Chenopodium vulvaria*) heet, door Dodonaëus (1517-1585) recht voor z'n raap *Cuttencruyt* genoemd. Maar dat was in de 16e en 17e eeuw, en 17e-eeuwers waren niet zo kleinzielig. Blume leefde twee eeuwen later, toen algemene preutsheid een stevige voet aan de grond begon te krijgen.

Als we bedenken dat er op spreken over seks(e) in Blumes tijd een aardig taboe lag, hoe kwam hij er dan toe om *Amorphophallus* te gebruiken en die planten dus 'lelijke stijve piemel' te noemen? Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn dat men in zijn kringen altijd in het Latijn publiceerde. En dan zou je het je zo maar kunnen veroorloven iets op te schrijven wat 'leken' toch niet begrepen, maar wat – gniffel, gniffel – bij vakgenoten ongetwijfeld een glimlach op het gezicht zou brengen. Tja... ook 19e-eeuwse biologen waren soms net mensen.

Gidsen herenigd

AUTEUR: TILLY OOMEN

De 70ste verjaardag van Tilly Oomen werd door de Meijendelgidsengroep, lichte 1996, aangegrepen om eens goed uit te pakken

Weerzien in Wassenaar

Op zondag 26 april kwamen uit alle uithoeken van Nederland en Berlijn vier meiden naar Delft om gezamenlijk een mooie wandeltocht langs de Waalsdorpervlakte naar de Boerderij te maken. Vanaf daar naar het Vogelenbos, Libellenvallei, naar het strand tot aan Het Puntje om met een pompoensoep te eindigen. Nog een klein stuk naar tram 9 en tram 1. Dorle Kampmann kwam uit Vaals, Hanneke Tigchelaar woont tegenwoordig dichtbij Groningen, Marianne Gijsbers in Friesland, Martina Stang in Berlijn en Den Haag, Annemarie Rijdsdijk in Stroe en Tilly Oomen zelf in Delft.

Meijendel

Ja! We zijn nog altijd beste vriendinnen en jaarlijks wel een keer bij elkaar. Maar om een lange Meijendeltocht te ondernemen was het bij elkaar brengen van alle voormalige IVN'ers elke keer te moeilijk....tot zondag de 26ste april.

Het was Hanneke die Dorle en Martina al kende van een Groene Cursus en mij vroegen om bij hen aan te sluiten in 1996. Annemarie ook en Marianne weer wat later. Biologe Martina werd de mentor. Wat een fantastisch adoptieterrein was en is Meijendel en wat boffen we in Den Haag met zulke prachtige duinen en strand! Het zou zo fijn zijn om in ons Duizendblad eens aandacht te schenken aan dit speciale 30 jarige jubileum schreef Tilly. Bij dezen!

Groot dooiermos blijkt complexe levensgemeenschap

AUTEUR: MARJOLEIN VAN ROTTERDAM

Groot dooiermos blijkt vol te zitten met schimmels, algen en bacteriën. Het ogenschijnlijk simpele korstmoss is dus niet zo simpel als het misschien lijkt. Je zou het eerder een complexe levensgemeenschap moeten noemen, zegt een internationale groep lichenologen. De korstmossenkenners bekeken acht verschillende individuen van Groot dooiermos, verzameld op schors of beton, en ontdekten naast schimmels en algen meer dan 150 verschillende bacteriestammen in de korstmossen.

In eerder onderzoek werd al ontdekt dat Sphingomonas-bacteriën en Trebouxia-algen in korstmossen organische verbindingen uitwisselen. Door uitwisseling van voedingsstoffen tussen de samenwerkende onderdelen kan Groot dooiermos waarschijnlijk op zoveel verschillende substraten overleven; ook bij hoge concentraties metalen, stikstof, UV-straling of zout.

Foto: Marjolein van Rotterdam

Heel klein en heel fijn

AUTEUR: MARJO HESS

Als je de foto's in dit boek ziet, zal een lezer het met de titel eens kunnen zijn. Zo verfijnd en bijzonder zijn de korstmossen weergegeven. Niet zonder reden is het boek van Timans en van der Kolk 'Miniatuurwereld' genoemd.

De twee biologen hebben een speciale belangstelling voor juist deze levensvorm. Het begint al met de aard van de levensvorm, die zoals altijd wordt gezegd, een twee-eenheid is tussen een alg en een schimmel. Verder is hun grote overlevingspotentie ook deel van hun fascinatie.

Fascinerende wereld

Zonder al te veel wetenschappelijke uitleg hier, moet gezegd dat nog steeds in discussie is, wat nu precies een korstmos is. De term polyamorfe valt zelfs, om iets af te doen aan de idee van twee-eenheid...In ieder geval gaat het om groen-en blauwalgen die de verbinding aangaan.

In duidelijke tekst en tekening wordt uitgelegd hoe een schimmelspore een geschikte alg zoekt. En hoe de sporen van de schimmel voor verspreiding zorgen. Het is de schimmel die een vruchtlichaam maakt dat de sporen verspreidt. Eigenlijk is de alg niet meer dan de 'architect' van het korstmos, zoals de auteurs het beschrijven.

Ze klonen zich ook, omdat soms de geschikte algpartner niet aanwezig is. Dat gebeurt dan door simpelweg kleine stukjes van de eigen korstmosverbinding af te scheiden. Deze en nog wat verdere uitleg bevindt zich door het hele boek. Daarbij wordt ook de ingenieuze 'chemie' van de korstmos beschreven om een teveel aan zonnestraling op te vangen. Bijzonder is ook de aandacht van de auteurs voor hun functie in de kleuring van het landschap. Immers, daar waar planten geen kans hebben, bv op bomen en stenen zie je korstmossen. Maar minstens zo belangrijk voor de lezer zijn de talloze ingezoomde kleurenfoto's, waarbij vanzelf de grote verscheidenheid in vormen en kleuren opvalt. Die geven op een geheel eigen manier weer wat de aard en vooral ook bijna kunstvorm van een korstmos is.

Je kunt eigenlijk niet anders dan vanzelf worden meegezogen in de fascinatie van de auteurs en de fotograaf. Om je echt te verdiepen en dit te ervaren, moet je korstmossen wel onder de loep of microscoop leggen. Ik neem me in ieder geval voor om ze 'gewapend' met de loep vaker te gaan bekijken.

Timans, van der Kolk, Poot, 2026 : Miniatuurwereld, de kracht en pracht van korstmossen, Noordboek Natuur
ISBN 978 94 6471 4128

Duizendblad is er voor leden en wordt gemaakt door leden. Wij vullen het graag met artikelen, verslagjes, anekdotes, illustraties en foto's van Haagse IVN'ers.

Heb je iets leuks te vertellen of te laten zien, stuur je bijdrage dan naar redactie@ivndenhaag.nl. Ook als je niet zo'n goede schrijver bent is je bijdrage welkom. In dat geval redigeert de redactie je tekst zonder de eigenheid eruit te halen. Wij proberen alles te plaatsen mits het niet te lang is (maximaal 300 woorden, minimaal 40), en **vóór de deadline van 8 september 2026 binnen is!**

Publieksexcursies

Let op:

De meest actuele en uitgebreide informatie is te vinden op de website en bij sommige publieksexcursies is aanmelden verplicht! Maximaal 4 personen per aanmelding. De publieksexcursies zijn niet bedoeld voor georganiseerde groepen. Zij kunnen een verzoek indienen voor een wandeling op aanvraag.
Zie <https://www.ivn.nl/afdeling/den-haag-en-omstreken/wandeling-op-aanvraag/>

De wandelingen duren 1,5 à 2 uur en zijn gratis, tenzij anders vermeld.

- Vragen over publieksexcursies: Rob Meyer, info@ivndenhaag.nl of bel 06-2056 8114
- Wandelingen op aanvraag: wandelingen@ivndenhaag.nl

Wo 1-7 14:00 park Schakenbosch/landgoed Voorlei

Volop zomer

Hoofdingang Voorlei, Veursestraatweg 185 2264 Leidschendam

Wo 1-7 19:30 Haagse Bos

Zomeravondwandeling

Verzamelplek: Neem de ingang bij het bruggetje tegenover Bezuidenhoutseweg 417, loop rechtdoor en neem het 2e pad links naar de grote vijver van het Haagse Bos (aan de kant van Paleis Huis ten Bosch bij de gedenkbank en tafel van de Akte van Redemptie).

Aanmelden verplicht via: murielcluitmans@telfort.nl

Za 4-7 10:00 Scheveningse Bosjes

Dartel en Divers Duinbos in de Stad; Samen met twee natuurgidsen verkennen we dit bijzondere gebied dat lang bekend stond als 's Graven Wildernisse.

Tramhalte Scheveningseweg - Adriaan Goekooplaan, bij het Galgenpad, 2571 DG Den Haag

Aanmelden verplicht via: natuurexcursiesdenhaag@gmail.com

Za 4-7 13:00 Westduinpark

Wandeling door verschillende duinzones in Westduinpark, over niet verharde paden.

De Savornin Lohmanlaan 523, 2566 ZZ Den Haag

Zo 12-7 10:00 Westduinpark

Zomer in het duingebied

Eind van De Savornin Lohmanlaan hoek/Laan van Poot 2566, AN Den Haag

Wo 15-7 21:30 Haagse Beek

Nachtleven in de Haagse Beek

Verzamelen in het plantsoen nabij de kruising Segbroeklaan/Fahrenheitstraat in Den Haag

Aanmelden verplicht via: ivnhaagsebeek@gmail.com

Wo 22-7 19:00 Het Haagse Bos

Zomeravondwandeling van anderhalf uur.

Bruggetje tegenover Bezuidenhoutseweg 417, 2594 AS Den Haag

25-7 10:00 De Horsten

We gaan op de kleintjes letten! Bijtjes, kevers, zweefvliegen, de meeste insecten zijn heel leuk en hebben bijzonder interessante leventjes.

Papeweg, 2245 AE Wassenaar

Aanmelden verplicht bij lisettevanpelt@kpnmail.nl

Za 1-8 13:00 Westduinpark

Zomerwandeling door Westduinpark over niet verharde paden.

De Savornin Lohmanlaan 523, 2566 ZZ Den Haag

Zo 2-8 10:00 Puinduin en Ockenburgh

Zomerse wandeling door deze 2 bijzondere gebieden langs de kust.

Restaurant de Haagse Beek, Machiel Vrijenhoeklaan 175, 2555 NA Den Haag

Aanmelden verplicht via: Lindath@kpnmail.nl

Zo 9-8 10:30 Den Haag centrum

Monumentale bomen. Van bijzondere kastanjes op Plein 1813 naar de Joodse begraafplaats. De heren dienen bij de Joodse begraafplaats hun hoofd te bedekken.

Plein 1813, 2514 JN Den Haag

Aanmelden verplicht via: info@ivndenhaag.nl

Za 15-8 10:00 Haagse Beek

Ochtendwandeling langs de Haagse Beek

Verzamelen in het plantsoen nabij de kruising Segbroeklaan/Fahrenheitstraat, Den Haag

Aanmelden verplicht via: ivnhaagsebeek@gmail.com

Za 15-8 10:00 De Horsten

Hoogzomerwandeling, waarbij we alle zintuigen nodig hebben.

Papeweg, 2245 AE Wassenaar

Aanmelden verplicht via: lisettevanpelt@kpnmail.nl

Zo 16-8 9:30 Clingendael

Leg je natuurbelevingen vast in een natuurdagboek.

Clingendael hoofdingang, kruising Wassenaarseweg/Laan van Clingendael, Den Haag

Aanmelden is verplicht via: marcel.v.rooijen@gmail.com

19-8 14:00 Landgoed Duivenvoorde

Zomer

Bereikbaar met bus 45 en 46, halte Kniplaan, 10 min. lopen. Toegang € 1,50, parkeren € 5,00.

Opzichterswoning, Laan van Duivenvoorde 1, 2252 AK Voorschoten

Wo 2-9 15:00 Haagse Beek

Een spannende natuurtocht voor jonge ontdekkingsreizigers van ongeveer 5-10 jaar!

Let op: Kinderen kunnen alleen meedoen onder begeleiding van een volwassene.

Verzamelen in het plantsoen nabij de kruising Segbroeklaan/Fahrenheitstraat Den Haag

Aanmelden verplicht via: ivnhaagsebeek@gmail.com

Za 5-9 13:00 Westduinpark

Er valt veel moois te ontdekken in het Westduinpark tijdens deze wandeling over niet-verharde paden.

De Savornin Lohmanlaan 523, 2566 ZZ Den Haag

Zo 6-9 10:30 Landgoed Te Werve

Nazomer

Parkeerterrein Paviljoen Te Werve, 2283 TM Rijswijk

Zo 6-9 11:00 Begraafplaats Oud Eik en Duinen

Historische begraafplaats met waardevolle natuur, monumentale bomen en graven van bekende Nederlanders

Laan van Eik en Duinen 40, 2564VP Den Haag

Za 12-9 10:00 Scheveningse Bosjes

Dartel en Divers Duinbos in de Stad; Samen met twee natuurgidsen verkennen we dit bijzondere gebied dat lang bekend stond als 's Graven Wildernisse.

Tramhalte Scheveningseweg - Adriaan Goekooplaan, bij het Galgenpad 2571DG Den Haag

Aanmelden verplicht via: natuurexcursiesdenhaag@gmail.com

Za 12-9 14:00 Madestein

Op ontdekkingstocht met activiteiten rondom het wonderlijke leven van de vlinder.

Verzamelen bij het bruggetje bij de ingang van Pluk! Je kunt je fiets en auto gratis in de buurt parkeren. Bij nat weer kunnen de paden modderig zijn.

Loosduinse Hoofdstraat 1184A, 2552 AV Den Haag

Aanmelden verplicht via: agmbogers@hotmail.com

Za 19-9 10:00 De Horsten

De zomer is bijna voorbij, en er gebeurt weer van alles in de natuur. Zijn er al paddenstoelen, bloeit er nog iets, zien we vruchten en zaden?

Papeweg, 2245 AE Wassenaar

Aanmelden verplicht bij lisettevanpelt@kpnmail.nl

Zo 27-9 10:00 Zandmotor

Bezoek en beleef met ons de Zandmotor.

Verzamelen voor de ingang van het vakantiepark, aan het einde van de Machiel Vrijenhoeklaan, 2555 NW Den Haag

Zo 27-9 10:00 Haagse Bos

Nazomerwandeling Haagse Bos.

Verzamelplek: Neem de ingang bij het bruggetje tegenover Bezuidenhoutseweg 417, loop dan rechtdoor en neem het tweede pad links naar de grote vijver van het Haagse Bos (aan de kant van Paleis Huis ten Bosch bij de gedenkbank en tafel van de Akte van Redemptie).

Aanmelden verplicht via: hcpbrouwer@live.nl

Stippelmot

AUTEUR: ANNEMARIE LEEUWENBURGH

Opeens besluiten de rupsen van de kardinaalsmutsstippelmot dat het hoogste tijd is om te gaan verhuizen.

Op zoek naar verse blaadjes laten ze zich allemaal zakken aan draden. De wind blaast ze dan richting een andere tak of boom. Het ziet er nogal spookachtig uit al die draden met rupsen en de achtergebleven lege spinsels.

Foto: Annemarie Leeuwenburgh - kardinaalsmutsstippelmot

Horen is scoren

AUTEUR: ANNEMARIE LEEUWENBURGH

Sinds maart dit jaar ben ik actief als vogelteller voor vogelwerkgroep Meijndel. Als teller krijg je een kavel toegewezen waar je van 1 maart tot 1 september minimaal om de andere week een ronde loopt. Mijn kavel heet: Meijndel k 84s oftewel de Waalsdorpervlakte.

Geluksmomentjes

Het is 6.00 uur in de ochtend en ik besluit om via het ruiterspad vanaf de fietsenstalling te starten. Ik heb meteen geluk. De braamsluiper die ik al een paar keer net buiten mijn kavel had gehoord, heeft vandaag besloten in een struik voor het hek in mijn kavel te zingen. Een nieuwe soort op de tellijst, joepie!

Na het passeren van het fietspad ga ik even zitten op mijn favoriete plekje met uitzicht op dicht begroeide bomen en struiken. Weer een geluk. Normaal is de nachtegaal wel te horen maar niet te vinden. Vandaag zie ik er twee druk in en uit een boom vliegen en een keer met voer in de bek. Ik zet deze belangrijke broedinformatie in de app van Sovon. Hier moet een nest zitten.

Vlak bij de bourdonklok nog een geluksmomentje. Een boompieper die baltst. Hij vliegt al zingend omhoog en laat zich als een parachute zakken. Daarmee probeert hij indruk te maken op een vrouwtje, die ik verder niet kan vinden.

Op de terugweg stond ik nog even oog in oog met een ree. Het was weer een mooie telronde met veel verschillende vogels in dit gebied. Opvallend veel fitissen, grasmussen en zwartkoppen vandaag.

De NGO afgerond

AUTEUR: ANNEMARIE VAN DER REST

Elk kwartaal hebben we hier verslag gedaan over de Natuurgidsenopleiding (NGO). De cursus begon in september 2024 en is in mei 2026 afgesloten met de diploma-uitreiking. Dit is dus de laatste bijdrage. We hebben een feestelijke diploma-uitreiking gehouden in het Milieu Educatie Centrum Reigersbergen, waar ook de meeste lessen werden gehouden. Het was prachtig weer.

Dank aan alle vrijwilligers

Voor deze gelegenheid hebben we, naast de 23 cursisten en hun partners, alle IVN'ers uitgenodigd die een bijdrage hebben geleverd aan de cursus, en dat waren er heel wat. Het waren de docenten, de begeleiders in de adoptieterreinen, de stagebegeleiders, de geëngageerde bij de eindexcursies en tot slot het bestuur. Naast het NGO-coördinatieteam van zeven leden, vergt het dus een inspanning van een hele vereniging om een Natuurgidsencursus tot een goed einde te brengen. Vanaf deze plaats wil ik daarom alle leden die een bijdrage hebben geleverd nog eens hartelijk danken voor hun inzet. Ik ben heel blij met jullie bijdrage, vooral ook omdat iedereen positief reageerde toen ik de vraag stelde of ze konden meehelpen. Chapeau, daar mogen we als vereniging best trots op zijn.

Deze keer hadden we ook nog een bijzondere gast, Robert Barker, wethouder van den Haag in het vorige college. Hij heeft de diploma's uitgereikt. Hij was vooral onder de indruk van het feit dat IVN deze cursus tot stand heeft gebracht met allemaal vrijwilligers. Dat de IVN-gidsen goed werk doen, dat wist hij uit eigen ervaring, hij heeft zelf al een paar publiekswandelingen meegelopen.

Opleiding beoordeeld met het rapportcijfer 9!

En dan is er natuurlijk de vraag hoe de cursisten zelf de opleiding hebben ervaren. Evenals bij de vorige opleiding hebben we na de laatste les aan de deelnemers schriftelijk gevraagd wat ze van de opleiding vonden en hoe die nog verbeterd kan worden. De 22 cursisten die de enquête hebben ingevuld, gaven de opleiding als rapportcijfer gemiddeld een 9. De opmerkingen die ze maakten om de cursus verder te verbeteren zullen we meenemen bij de organisatie van de volgende cursus.

Enthousiaste cursisten

Wat mij persoonlijk vooral is bijgebleven, is dat we een ontzettend leuke groep cursisten hadden, vol enthousiasme en ideeën. Ze wisselden onderling veel informatie uit, stimuleerden elkaar om dingen verder uit te zoeken en ze hadden voor ons, begeleiders, ook heel veel goede vragen. Het hoge cijfer dat de cursisten voor de opleiding gaven is daarvan een weerspiegeling. Het enthousiasme blijkt ook wel uit het feit dat al twee cursisten zich hebben aangemeld om bij de eerstvolgende cursus mee te gaan draaien in het coördinatieteam. Dat komt mooi uit, want we willen in september 2027 weer een nieuw cursus starten.

Foto: Mirjam Rotmans

Een wandeling met een thema 'De Haagse Beek Babes'

AUTEUR: ANNEMARIE LEEUWENBURGH

In het kader van de dag van het kasteel, werden op diverse kastelen en buitenplaatsen rondleidingen gegeven met als thema: De liefde. Onze collega Menno deed dat met liefde voor de buitenplaats Backershagen.

Liefdesbrieven

Een zestal vrouwen die hier in het verleden hebben gewoond, hebben een bepalende rol gespeeld in het behoud van dit landgoed. En Menno besloot deze vrouwen stuk voor stuk een liefdesbrief te schrijven. Het voorlezen van deze liefdesbrieven vormden zo de rode draad van deze rondleiding.

Via deze liefdesbrieven leerde ik als bezoeker dat de mossenheuvels daar niet vanzelf zijn ontstaan. Er is daar naar het voorbeeld van de geschilderde Chinese landschapjes op het theeservies een tuin met heuveltjes en beekjes ontworpen.

Tekens van liefde

En hoe komen al die verschillende bomen daar toch op dat grasveld? Het was in vroeger tijden gebruikelijk om in plaats van een bosje bloemen met een boompje te komen als teken van liefde en dankbaarheid.

De natuur op het landschap deed ook nog een duit in het zakje. We bezoeken een treurbeuk die met zijn takken een liefdesprieeltje heeft gevormd. Op de stam zien we diverse hartjes en initialen gekerfd. Hier zijn heel wat Wassenarse liefdes vereeuwigd.

En hoe bijzonder dat een eik en een beuk in één stam zijn vergroeid. Normaliter wint de beuk het van de eik, maar hier zijn ze in harmonie en liefde verder gegroeid.

Aan het einde van de wandeling kregen we een ananas mee. De ananas werd hier in de 17e eeuw in een kasje gekweekt. Het plaatsen van een ananas in huis betekende vroeger dat je met open armen werd ontvangen. Een mooie einde van deze wandeling en eenmaal thuis borrelen diverse ideeën en thema's naar boven voor toekomstige gidsactiviteiten.

AUTEUR: LISETTE VAN PELT

De nieuwe natuurgidsen van 2026 graven diep en zijn creatief!

Een van de groepjes, met als adoptiegebied de Haagse Beek, noemde zichzelf 'de Haagse Beek Babes' en brachten eenmalig een fantastisch magazine uit, compleet met QR-codes naar vlogs, waarin iets werd toegelicht.

Het blad is online te bekijken als je onderstaande code scant. Aanrader!

Terugblik op de NGO 2024-2026

AUTEURS: MARIBEL VAN DER LINDEN EN AUKE DIRKMAAT

Samen met 29 andere cursisten startte ik ruim 1,5 jaar geleden de natuurgidsenopleiding 2024-2026. In mei gaf ik samen met Auke Dirkmaat een eindexcursie voor familie en vrienden in ons adoptiegebied de Nieuwe Driemanspolder. Samen met Auke blik ik terug op een drukke, leerzame periode.

Waarom ben je de opleiding gaan doen?

Auke: “De directe aanleiding was mijn naderende pensioen. Goede vriend Vincent vroeg mij wat ik als pensionado zou gaan doen en vrijwel direct was mijn antwoord: Natuurgids! Voor mij is de natuur altijd cruciaal geweest om te herstellen van stress en voor bezinning. Datzelfde zag ik bij mijn zoon die tijdens onze vele wandelingen in het bos een keer zei dat hij pas echt gelukkig was als hij in de natuur was. Ik herinner mij de slootjesdagen en tochten met gidsen, maar ook de reacties van mijn kinderen, de verwondering over bijvoorbeeld het gedrag van dieren. Ook de gesprekken die ik had als natuurfotograaf met medevogelaars en wandelaars zetten mij op het spoor om wat te doen met mijn ervaring en kennis die toen nog te smal was om groepen te gidsen.”

Maribel: “De nieuwsgierigheid van mijn kinderen was voor mij ook een aanleiding om deze opleiding te volgen. Al lopend in het bos zagen mijn kinderen veel en stelden daar ook vragen over, maar ik had niet overal een antwoord op en wilde zelf eigenlijk ook meer weten. Een zaadje was geplant. Daarnaast kende ik IVN al enige tijd en vond ik de manier waarop zij excursies en cursussen geven erg prettig, de focus op beleving. Ik was heel blij toen ik te horen kreeg dat ik de opleiding mocht doen!”

Wat vind je goed aan de opleiding?

Maribel: “De opleiding is een goede mix van theorie en praktijk en er was een grote diversiteit in docenten, zowel van IVN Den Haag en omstreken, als ook van bijvoorbeeld de Vlinderstichting, of een ecooloog. Ik heb ook veel geleerd van het monitoren van het adoptiegebied, samen met medecursisten. Alleen op pad gaan is heel praktisch, maar zodra je als groep gaat merk je letterlijk dat je met meer ogen ook meer ziet en beleeft! Complimenten aan hoe het NGO team een mooi cursusprogramma heeft opgesteld.”

Auke: “De opleiding heeft de totale breedte aan onderwerpen die je nodig hebt om mensen te informeren en te boeien. Uiteraard kan niet alles tot in de diepte worden behandeld, maar als je excursies voorbereidt word je je vanzelf bewust van wat je als verdieping nodig hebt en je hebt genoeg gereedschappen om jezelf te ontwikkelen. Verder is het contact met medecursisten ook heel stimulerend, iedereen heeft een andere focus en aanpak. Je leert

ook hoe je diverse doelgroepen de natuur kunt laten beleven door anders te kijken en ervaren.”

Welk moment in de opleiding is jou het meeste bijgebleven?

Auke: “De aanschouwelijke en interactieve manier waarop wij werden meegenomen in de ontwikkeling van het Drentse landschap, door ijsstijden (met ijsblokjes), door invloeden van water en weer door de landbouwpraktijk met gebruik van schapen en later kunstmest. Verscheidene cursisten werden betrokken in het uitspelen van veranderingen, het was een toneelspel met spanning en plezier.”

Maribel: “Ja, er kwam op een bepaald moment zelfs een konijn tevoorschijn in het duinlandschap. Wat mij het meeste is bijgebleven zijn de weekenden. Het eerste weekend, omdat we elkaar nog niet kenden. En het tweede weekend was echt een kers op de taart. Een deel van ons kampeerde en een deel overnachtte onder een prachtig dak op het landgoed waar wij dat weekend te gast waren. Beide weekenden zaten volgepland met leerzame activiteiten buiten en soms binnen. Wat valt er in een weekend veel te ontdekken en te beleven!”

Wat ga je met de nieuwe kennis en vaardigheden (en diploma op zak) doen?

Maribel: “Allereerst even genieten van wat meer vrije tijd, maar ik ken mezelf, dat duurt niet lang. Met Auke ga ik kijken of we een aantal excursies per jaar kunnen geven in de Nieuwe Driemanspolder en wellicht kom je mij ook wel in andere natuurgebieden tegen. Houd de website vooral in de gaten. En verder zul je mijn naam wel vaker tegenkomen hier in ‘Duizendblad’, want schrijven is ook één van mijn hobby’s.

Auke: “Ik wil veel gaan gidsen, bijdragen aan activiteiten zoals de slootjesdagen en het Bewaarde Land, maar mij ook verdiepen in wat ik nog niet weet en schrijven over leuke vondsten. Ik wil mensen vertellen waarom de natuur zo mooi is opgebouwd, over samenhangen, geschiedenis en ook onze rol als mens om deze natuur te behouden en te ontwikkelen. Ik vind het belangrijk dat we de natuur niet voor lief nemen, maar goede voorwaarden scheppen voor haar ontwikkeling. Ook wil ik me nog verbreden in de soorten landschappen waarin ik kan gidsen.”

Ontmoetingen met Ruiters in de N3MP

AUTEUR EN FOTO'S: AUKE DIRKMAAT

28 april loop ik een rondje Nieuwe Driemanspolder (N3MP). In het zuidoostelijke plasdrasgebied zie ik vanaf het fietspad vijf elegante Bosruiters. Hun vleugels zijn prachtig gevlekt, hun stuit wit met een geleidelijke overgang naar hun gespikkelde hals. Hun poten en binnenste helft van de snavel zijn geel, de snavel verder zwart. Zij zijn druk aan het foerageren.

Trekvogels

Net als duizenden andere steltlopers maken zij ieder voorjaar een tocht van hun overwinteringsgebied naar hun broedgebied, vaak meer dan vijfduizend kilometer. En in het najaar de reis terug! Sommige vogels halen een leeftijd van tien jaar dus stel je voor hoeveel kilometers zij vliegen in hun leven....

De eerste ontmoeting met een lid van de Ruiterfamilie is elk jaar die met de Tureluur. Tureluurs arriveren net na de Grutto's. Dit is een van de weinige Ruiters die in Nederland broedt. Tureluurs zijn in de zomer de talrijkste Ruiters in Europa en langs de plas!

Daarna komen de Bosruiters, Groenpootruiters en Zwarte Ruiters (die ik niet ontmoette deze mei). Zij lijken thuis te zijn in onze plasdrasgebieden, maar zij zijn doortrekkers die maar enige dagen in mei bij ons verblijven. En dan hadden we dit jaar voor het eerst een heel bijzondere dwaalgast in de Nieuwe Driemanspolder: de Terekruiter. Hieronder een chronologische weergave van deze ontmoetingen.

Tureluur

De Tureluur is een prachtig gevlekte Ruiter, herkenbaar aan de helder orangerode poten en de rode binnenste helft van de snavel, de punt ervan is zwart. Vrouwtjes zijn wat minder contrastrijk gekleurd. Zij nestelen o.a. in Nederland. Er zijn ook IJslandse Tureluurs die donkerder zijn en zwaarder gebouwd: zij nestelen in de Faeröer eilanden en IJsland.

Bosruiter

De Bosruiter broedde tot 1936 nog in ons land maar broedt nu in venen en moerassen in bosgebieden in een noordelijke strook van Noord-Schotland naar Kamchatka. Overwinteren doen de meeste in tropisch Afrika dus voor de groep uit Kamchatka is de reis wel 15000 kilometer!

Groenpootruiter

De Groenpootruiter heeft een lichter gekleurd verenkleed dan de Tureluur en de Bosruiter. Hij heeft groengeel gekleurde poten en een egaal grijze snavel. De tekening rond zijn kop en hals bestaat uit fijne strepen! Ook de Groenpootruiter is een reiskampioen want hoewel zijn broedgebied lijkt op dat van de Bosruiter trekken oostelijke exemplaren soms tot Australië!

Terekruiter

De Terekruiter is een kleine ruiter, zoals de Bosruiter. Hij is langerekt gebouwd met een vrij egale bovenzijde met in de vleugel een zwarte streep. Zijn poten zijn oranje en hij heeft een karakteristieke, omhooggebogen snavel. Zijn broedgebied begint vanaf Oost Europa tot net voor de Stille Oceaan en zijn overwinteringsgebied is vergelijkbaar met dat van de Groenpootruiter. Daardoor is zijn trekroute ook oostelijker gelegen en is hij in Nederland een dwaalgast.

WIJdehorst, een gasturije, regeneratieve tuinderij

AUTEUR: CARSTEN DE KONING

Een muzikaal duo van een basgitaar en een mondharmoonica speelt een deuntje rond een vuurschaal, terwijl er overal jonge kinderen rondscharrelen. Er hangt er een vrolijke sfeer op de Open Dag bij de WIJdehorst op zondag 19 april.

Regeneratief landbouwbedrijf

Sinds een paar jaar is pachter Erwin de Jong bezig op initiatief van Het Land van Ons een voormalig kwekerij met uitgeputte grond, 7 hectare groot, om te toveren in een regeneratief landbouwbedrijf. Samen met 200 vrijwilligers. We waren er in het najaar en nu spreek ik Erwin over de laatste ontwikkelingen. Enthousiast vertelt hij hoe het nieuw voedselbos begin dit jaar is aangeplant met hulp van een aantal vrijwilligers. Zoals u weet heeft de IVN-afdeling Den Haag dit mede mogelijk gemaakt door een gift van 5000 euro, afgelopen najaar door voorzitter Johan van Arragon gepresenteerd aan Erwin.

Foto: Carsten de Koning

Voedselbos

Ik loop langs de spelende kinderen en bloemen plukkende bezoekers het veld in, passeer vrijwilligers die in de groentetuin schoffelen, door naar achteren, waar ik een eenling water zie gieten in een bewerkt perk. Het is Robert, een van de vrijwilligers die het nieuwe voedselbos, het IVN-bos, verzorgt. Hij legt me uit wat ze hebben gedaan. Ik zie drie verschillende stekken uit de grond stekken. Het zijn stekken van wilg, els en es. Dit versnelt het groeiproces.

Eerder hebben ze zaden van oa esdoorn en es verzameld en deze gestratificeerd. Om ze te laten ontkiemen worden ze dan op een nat bedje in de koelkast gelegd. De afwisseling van warm naar koud helpt dat proces. De ontkiemen-de zaden zijn daarna in kleine nestjes van houtsnippers in het veld geplant. En die is hij nu aan het bewateren, want het is nogal droog geweest in de afgelopen weken.

Kinderen betrekken

Terug bij Erwin vertelt hij dat hij van plan is meer kinderen te betrekken in zijn groenproject. Zo is er onlangs een educatief coördinator aangenomen die dit oa voor haar/zijn rekening gaat nemen. Scholen betrekken. En passant vraag ik of er uitbreidingsmogelijkheden zijn in de toekomst. Want ik zie enorme kansen om de jeugd blijer te maken met vingers in de modder, bezig zijn met groen en beestjes in water.

Op zo'n mooie zonnige dag met bezoekers van jong tot oud is het mooi het prille resultaat letterlijk te zien groeien. Ik zou zeggen, kom een keer langs. Kijk op WIJdehorst.nl voor de agenda, er zijn vele activiteiten, maar ook mogelijkheden om als vrijwilliger niet alleen van dit prachtige initiatief te genieten, maar ook te leren en er aan bij te dragen.

Commentaar?

Vind jij iets van dit ledenblad? Ben je het oneens met een artikel of heb je juist iets heel nuttigs geleerd, of geniet je gewoon van de mooie foto's? Laat het ons weten!

